

TEE AJALUKKU ROAD TO HISTORY

Kadi Triljäre
Eesti Maaülikool
Põllumajandus- ja keskkonnainstituut
Bakalaureuse töö keskkonnaplaneerimise ja
maastikukujundamise erialal
Juhendaja Peeter Vassiljev, MSc
Tartu 2017

SISUKORD

Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, Kadi Triljäär,
(sünnipäev pp/kuu/aa) 10.06.1992

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud lõputöö Tee ajalukku/Road to history, mille juhendaja on Peeter Vassiljev,

1.1. salvestamiseks säilitamise eesmärgil,

1.2. digiarhiivi DSpace lisamiseks ja

1.3. veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor _____
allkiri

Tartu, 22.05.2017

Sissejuhatus	3
Asukoht	4
Olemasolev olukord vaadetega	5
Reljeefi analüüs	6
Asukoha analüüs	7
Ajalooliste kaartide analüüs	8
Analüüsi kokkuvõte	9
Kontseptsioon	10-11
Kujundusplaan	12-13
Kujundusplaan Inglise stiilis park	14
Inglise stiilis pargi lõige A-A	15
Talu maastiku lõige B-B	15
Allee lõige D-D	16
Asfalttee lõige C-C	16
Haljastus	17
Kalda haljastus	18
Künka vertikaalplaneering	19
Kõnnitee detail	20
Tegevuskava	21
Kokkuvõte	22
Lisa1	23

Juhendaja(te) kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

(juhendaja nimi ja allkiri) (kuupäev)

Käesolev töö on 2017 aasta keskkonnaplaneerimine ja maastikukujunduse eriala bakalaureuse lõputöö.

Töö ülesandeks on muuta Hiinalinna ala kutsuvaks ja avatud ruumiks linnaelanike ja külastajate jaoks Tartus.

Eesmärgiks on luua seos Hiinalinna ja Eesti Rahva Muuseumiga, et igale külastajale oleks alal midagi uutset ja ajaloos seonduvat näha.

Töös on keskendutud Eesti ajaloole ning on arvestatud hetke olukorda. Loodav lahendus peab olema funktsionaalne, paindlik ning toetuma terviklikule lahendusele, rõhutades koha identiteeti.

Töö on seotud ühise kontseptsiooniga analüüsist detailideni. Linnaruumi lahendus on mõeldud eelkõige kergliiklejatele, kes naudivad looduse ilu läbi erinevate etappide.

Kergliiklejatele ja jalakäiatele on lahendus loodud liikumiseks Eesti Rahva Muuseumist Hiinalinna ja sealt edasi erinevatesse linnaosadesse. See oleks täiendus praegusele liiklusele, mis toimub peamiselt mööda Rooski tänavat, ja see oleks alternatiivlahendus liikumiseks kaasates Hiinalinna.

Kogu töö valmimise jooksul on suuresti kaasa aidanud maastikuarhitektuuri õppejõud Friedrich Kuhlmann ja Peeter Vassiljev.

Hiinalinn, mis on ametlikult Jaamamõisa linnaosa asub Juudaoja lõunaküljel Jaama tänava ääres. Vanem puumajade ja aedadega ala asub Raadi lennuvälja poolisel küljel. Hiinalinn rajati Tartusse pärast II Maailmasõda nõukogude ohvitseride peredele, kellele ehitati ühekorruseliseid puitmaju, mis pole tänaseni säilinud. Nende puumajade lammutamist alustati 1998. aastal ning praeguseks on kõik need elimineeritud. Alates aastast 1970 asuti Hiinalinna ehitama mitme korruselised tüüp- ja paneelmaju. Hetkel on ala kasutusel elamurajoonina.

OLEMASOLEV OLUKORD VAADETEGA 5

Vaade ERMi B- parkla poole, kus on näha, et alal on teeserv puhastatud, aga ülejäänud ala on võsastunud.

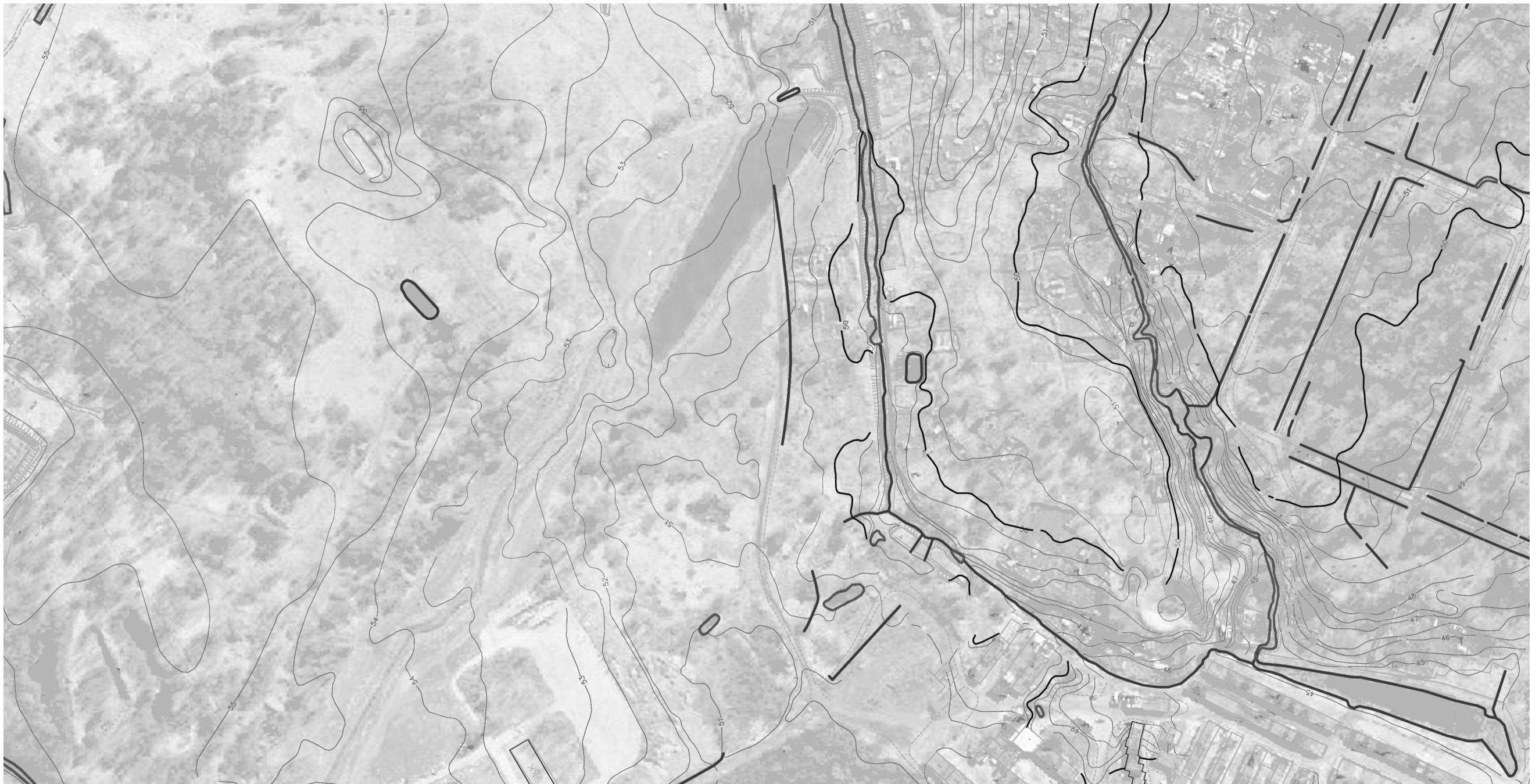
Edasi minnes projekteeritavale alale, on näha kuivendus-
raave, millest jookseb vesi veekogusse. Pilt näitab, et kraav
vajaks puhastamist, et vesi paremini liikuma saaks. On ka
näha kraavile iseloomukil kulgemine, mis ei ole sirge. Het-
keolukorras on näha, et antud kohast paistab ERM ilusti
välja. Näha on, et alal on sõidetud autodega, aga kohalikud
elanikud on teedele kivid ette pannud, et seal liikust ei oleks.

Vaade veekogule, mis annab alale juurde erilisust ja mee-
leolu. Hetke olukorrast on näha, et veekogul ei kasva eriti
taimi. On näha ka torud, millest kraavisisse kogunev vesi
veekogusse jookseb.

Antud analüüsi eesmärgiks on hinnata reljeefi. Reljeefi analüüs annab ülevaate kõrgematest ja madalamtest aladest. Kaardilt on näha, et ala on suhteliselt tasane ning selgub, et kuivenduskraavide mõõtmeid pole reljeefikaardile märgitud. Sellest võib oletada, et kraavid on tekkinud hiljuti. Kraavid on tehtud selleks, et maapinda kuivendada. On tehtud ka suurem veekogu, kuhu juhitakse kogu üleliigne vesi. Kuna vesi on sellel alal tähtis element, siis peaks neid alasid rohkem kaasama planeeringusse.

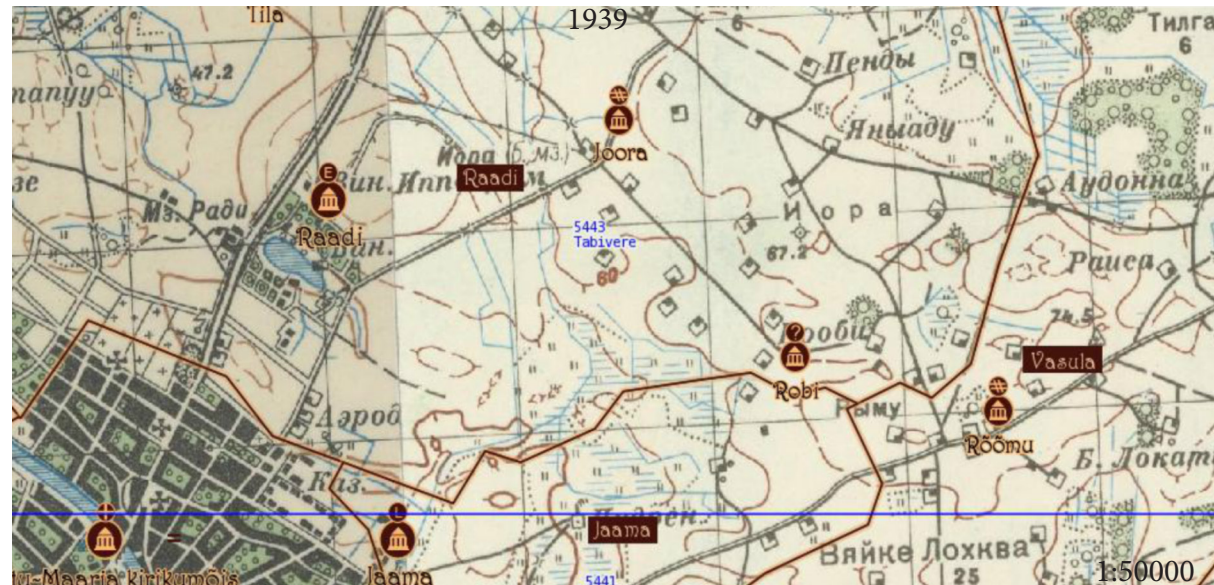
Asukoha analüüsis näitan ma ära kui keskpunktis antud ala kogu tartu linna suhtes on. Kaardil on tõmmatud jooned linna tähtsamate kohtade juurde, milleks on näiteks Tartu Kaubamaja, Raekojaplats ja kaubanduskeskus Eeden.

Jaamamõisa linnaosa on kesklinnast vaid 15 minutilise jalutuskäigu kaugusel. Sell-eks, et jõuda Annelinna ei kulu rohkem, kui 5 minutit ning lähim toidukauplus on Jaamamõisa Selver, mis asub otse ala kõrval.

Kuna ala asub kesklinnale niivõrd lähedal ning sinna on suurepärase ühistranspordi liiklus ja alale saab ligi ka autoga, sobib see ala projekteerimiseks suurepäraselt.

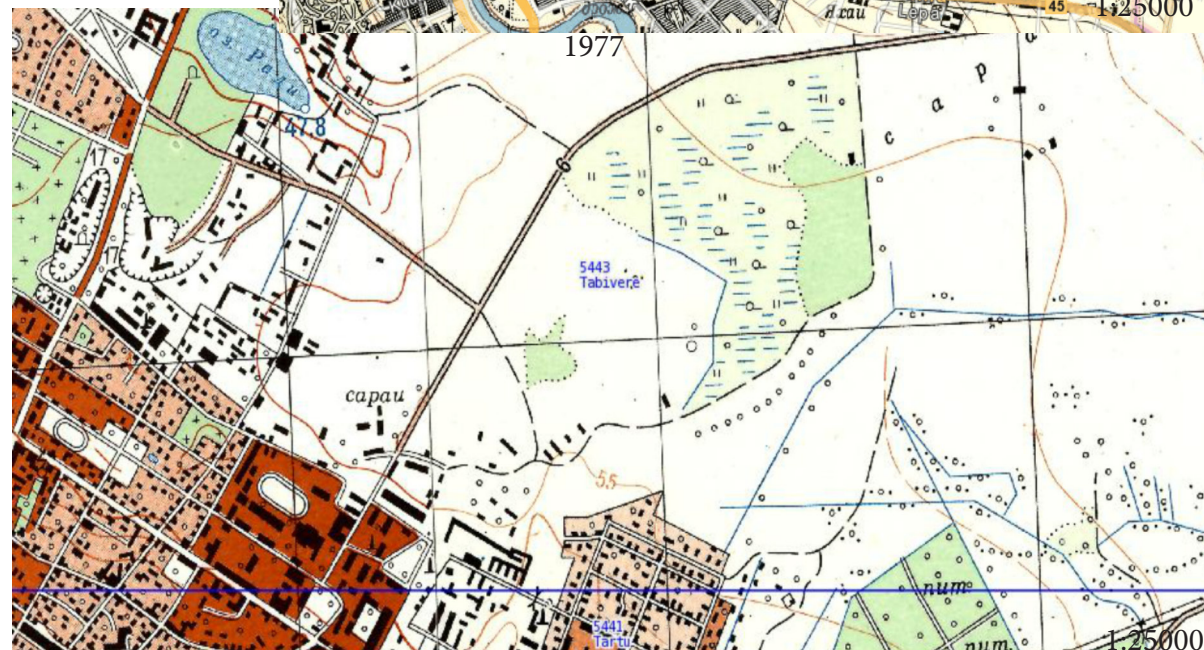
AJALOOLISTE KAARTIDE ANALÜÜS 8

Esimene kaart on aastast 1939, kuhu peale on lisatud mõisate haldusjaotus. Kaardilt on näha, et alal on olnud Raadi karjamõis, mille nimeks on Joora. Kaardilt on näha ka Robi mõisat, mille kohta kõik andmed puuduvad. Alal on näha ka Jaama mõisat, mis oli linnamõis Tartu-Maarja kihelkonnas Tartumaal. Jaamamõisat kasutati varem postijaamana, mis tähendas et seal puhkasid posti-maanteed pidi mööduvad reisijad. Seal vahetati postihobuseid ja postivedajad vahetasid posti.

Teine kaart on aastast 1947, kus on näha rohumaa ala. Esimesed soome kilpmajad pandi hiinalinnas püsti 1940. Suure tõenäosusega algas selle kandi rajamine 1946. aastal, nagu ka Raadi sõjaväelennuvälja laiendamine. Ilmselt panid majad kokku sõdurid või saksa sõjavangid, sest Tartu inimesed ei mäleta, et seal oleks töötanud soomlasi. Seda, millal täpselt elamine hiinalinnas algas pole teada. Hiinalinnas elasid alguses kõrgemad ohvitserid, aga kui valmisid esimesed kortermajad, kolisid ohvitserid parematesse tingumustesse. Siis läks barakkidesse lennuvälja abiteenistus. Hiinalinnas elati esialgu vaid paar-kolm aastat. Elanikeks olid sõjaväelased, meditsiiniõed ning tehnilised töötajad. Pärast 1950. aastat eestlastel Hiinalinna enam asja polnud.

Kolmas kaart on aastast 1977, kui juba esimesed paneelmajad olid ehitatud.

Reljeefi vaadates selgub, et ala on liiga tasane. Üks koht on natukene kõrgem ning selleks, et seda rõhutada tuleks selle pinda tõsta. Pinna tõstmisega tekiksid alale vaated. Asukoha analüüsist selgub, et see on väga hea paiknevusega piirkond. Kõik vajalik on käe-jala juures. Ala on kesklinnale lähedal, aga mitte otse kesklinnas. Eesti Rahva Muuseum on ka väga lähedal, aga sellele parim ligipääs on ainult Roosi tänava kaudu. Roosi tänavale lisaks oleks vaja ka ainult kergliiklejatele mõeldud alternatiivi.

Ajaloo analüüsist tuli välja, et ala on alati olnud liigniiske ning antud alal oli karjamõis. Et tuua alale ajaloo hõngu, peaks taastama seda, mis seal kunagi oli. Maailmakodanikuks olemine käib omaenda kultuuri kaudu, mistõttu on vajalik tunda oma juuri. Oma juurte tundmine on mitte ainult vajalik – see on ka huvitav, põnev ja lausa lõbus.

Lähtudes eelnevatest analüüsides on eesmärgiks suunata inimesi kasutama alternatiivseid võimalusi liikumiseks Eesti Rahva Muuseumi ja Hiinalinna vahel. Pakutud on kontseptsiooniline lahendus alternatiivsele teele, mille pikkus on umbes 1 kilomeeter. Idees on tähelepanu pööratud eesti teede arengule. Kujunduses on lähtutud erinevate teede materjalidest, trajektoordest ja laiusdest. Kontseptsioonilises lahenduses keskendutakse peamiselt tehisveekogu äärsele alale, sest sealt avanevad peamised vaated. Vähem on tähelepanu pööratud Jaamamõisa tänavale, millele tuleb lihtsalt kõnnitee pikendus kasutamata erinevaid elemente, mis ülejäänud alale iseloomulikud. Eesti Rahva Muuseumist alates algab nii-öelda „ajalooteele“, mis jälgib vastava ajastu tee materjali ning ka trajektoori, kuidas teid rajati erinevatel perioodidel. Kontseptsioon algab asfaldist ning liigub läbi munakivi, kruusa, mulla ning lõppeb palkteega. Palkteelt edasi läheb tavaline kõnnitee, mis viib välja Jaama mõisani.

Kogu alternatiiv tee äärde tuleb 2 meetri laiune puitlaudisest kõnnitee, et erinevad tekstuurid saaksid kogetud ka neil, kes ei saa tee peal kõndida. Alale on tehtud ka üks kõrgendatud punkt selleks, et tekiksid erinevad vaated.

Teede ajalugu enne 18. sajandit on segane. Eesti teedevõrk kujunes välja alles 16.- 17. sajandil. Teed ei tekkinud abstraktsetesse kohtadesse, vaid asustatud punktide (külad, linnused, veskid, mõisad, linnad) vahele ja muutusid koos nendega. Teid oli varasematel aegadel raske ehitada ja teedevõrk püüti teha võimalikult optimaalne ja odav, kuid ka võimalikult lühike. Teed ei olnud sirged looduslike takistuste kohtades, millest reeglina mindi mööda, mitte ei püütud ületada. Väikestest soodest püüti mööda minna, kui oli võimalik. Suurte soolade korral püüti soode ületuskohad, nn soosillad, teha minimaalse pikkusega või kuludega. Sildade asukoht määras sageli teede kulgemispaiga. Kuni 19. sajandini oli Eestis kaks teedevõrku — suvine ja talvine. Taliteed olid algsed, kuid praegune teedevõrk on välja arenenud suvistest (aastaringsetest) teedest.

Materjal on muutunud aastatega väga. Esimesed teed, mis oli ehitati soode alale 3. ja 4. sajandil, olid palkteed. Need teed kujutasid endast palkide ida, lus palk oli pandud palgi kõrvale. Vanim selline tee on säilinud Tuhala maastikukaitsealal. Tee laius oli 3 meetrit.

Järgmised teed olid mullateed. Tehti olemasolevatest materjalidest ehk siis mullast ning võimalikult odavalt. Tehti kohtadesse, kus teede olemasolu oli oluline ja vajalik. Järgiti maastikku, teed olid käärulised ning kohati olid teed laiemad, et oleks võimalus peatuda või teineteisest mööda sõita. Muldteede ääres olid postijaamad, mis olid ette nähtud posti vahetamiseks ning hobuste ja reisijate puhkamiseks. Need teed, nõ. postiteed kujunesid Eestis välja Rootsi ajal 1638. aastal. Postijaamad suleti enamuses hiljemalt 1930. aastatel seoses motoriseeritud transpordi arenguga. Tee laius oli 5 meetrit.

Kruusateed tehti kohtadesse, kus kruus oli lähedalt kättesaadav, sest transport oli tollel ajal keeruline. Kruusatee on tee, mille pealiskiht on ehitatud looduslikust või purustatud kruusast tihedate segude põhimõttel. Teed olid juba natukene sirgemad, kui muldteed, aga siiski järgiti maastiku. Tee laius oli 7 meetrit.

Munakiviteed tehti looduslikust kivist. Tee trajektoor oli juba veel sirgem, kui kruusateel. Olenevalt asukohast olid teede ääres alleed. Teede laius oli 8 meetrit.

Asfalt on musta või pruuni värvi viskoosne, peamiselt süsivesinikest koosnev looduslikult esinev aine. Enamik tänapäeval kasutatavast asfaldist ei ole ammutatud otse loodusest, vaid on naftatöötlemise saadus. Tee trajektoor on täiesti sirge olenemata maastikust. Tee lauseks on minu kontseptsioonis 10 meetrit.

Kujundusplaanil on eesmärgiks olnud teha haljastus vastavalt teede ajastule.

Esimeseks teeks tulles Eesti Rahva Muuseumi poolt on asfalt, mille kõrvale on ala kujundamata jäänud. Alal kasvab see, mis seal algselt kasvab ning tee äär on ainus ala, mis niidetakse meetri laiuselt.

Teiseks teeks on munakivitee, mille äärde on rajatud pärna allee, mis kujutab mõisa viivat teed. Vasakule poole on kujundatud umbes 3 hektari suurune Inglise stiilis park, mille teed on kaetud peen killustikuga. Alal on palju puid ja põõsaid. Puuliikideks on tamm, pärn, kask, künnapuu ja vaher. Põõsaliikideks on sirelid, kibuvitsad ja elupuud. Pargi keskele kõrgemale künkale on rajatud inglise aegadele iseloomulik tempel, millest avanevad vaated järgnevatele teedele, veekogule ja ka kesklinnale.

Järgmiseks teeks on kruusa tee, mille äärde on rajatud talude maastik, kus värvi lisamiseks on kujundatud lina põld ja ka teravilja põllud.

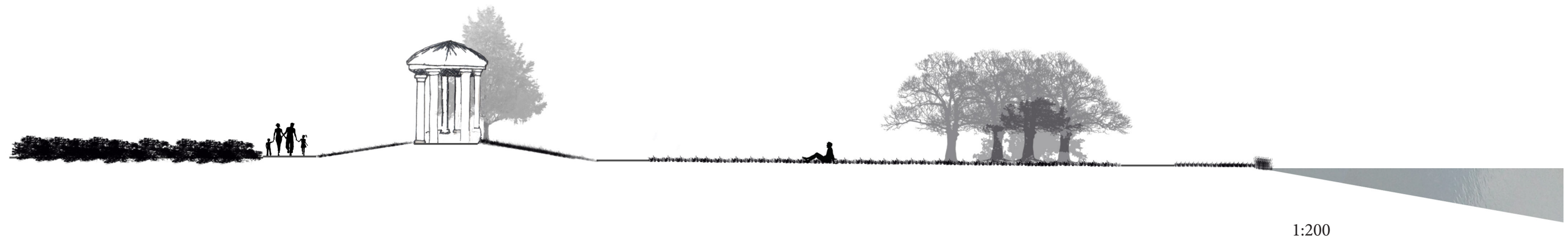
Muldtee ääres on lilleniit, mis ei vaja erilist hooldust ning on kena kogu suve. Vajab ainult üks kord aastas niitmist, ning seda ka alles peale taimede enda külvi. Hoonetest on muldtee äärde rajatud postijaam/kõrts, kus koha külastajad saavad tutvuda postijaamade otstarbega ning ajalooga. Natukene eemale postijaamast on ehitatud puude vahele katus, mille all on väike suveniiripood ja seal all saab pikniku pidada.

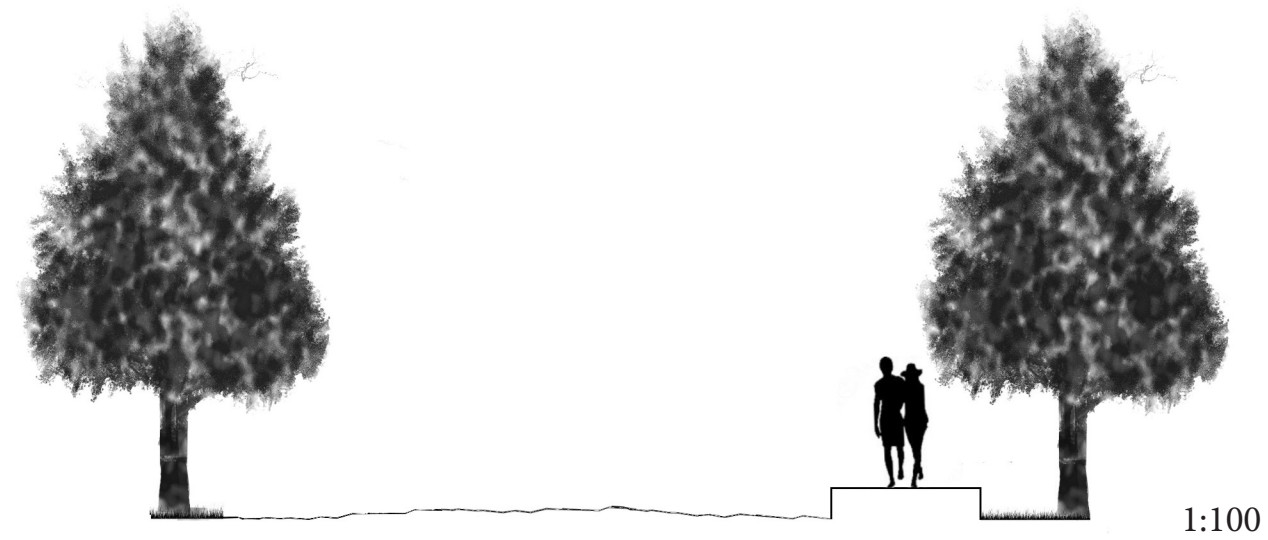
Viimane osa teest on palktee, mis pärineb 4 – 5 sajandist ning on mõeldud just liig niiskel alal liikumiseks. Kuna kõikide teede tekstuur on erinev ja ka trajektoor, on tehtud teede äärde natukene kõrgem kõnnitee, mis võimaldab ka ratastoolis liiklejatel ja ka ratturitel kogu teed nautida.

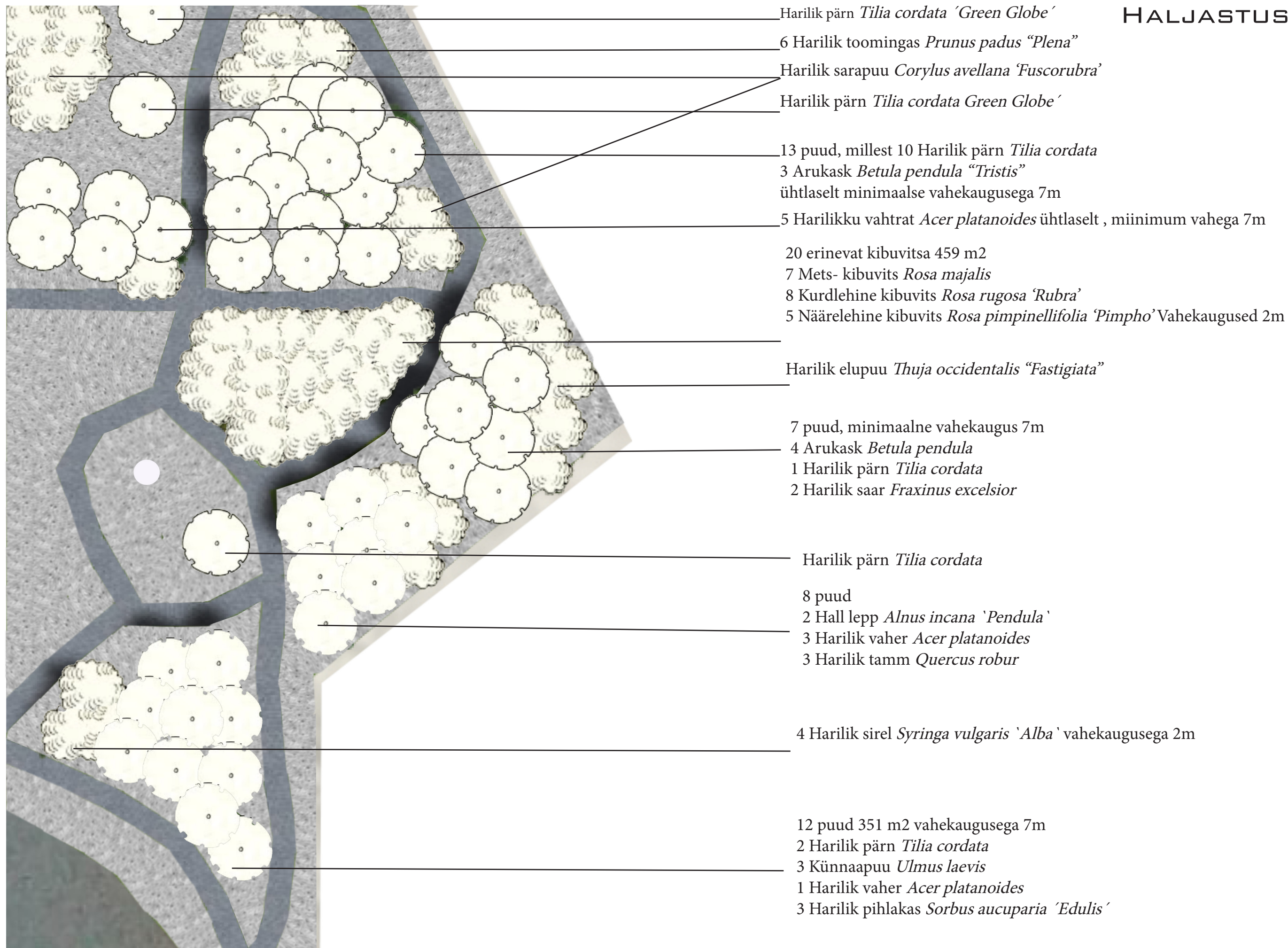

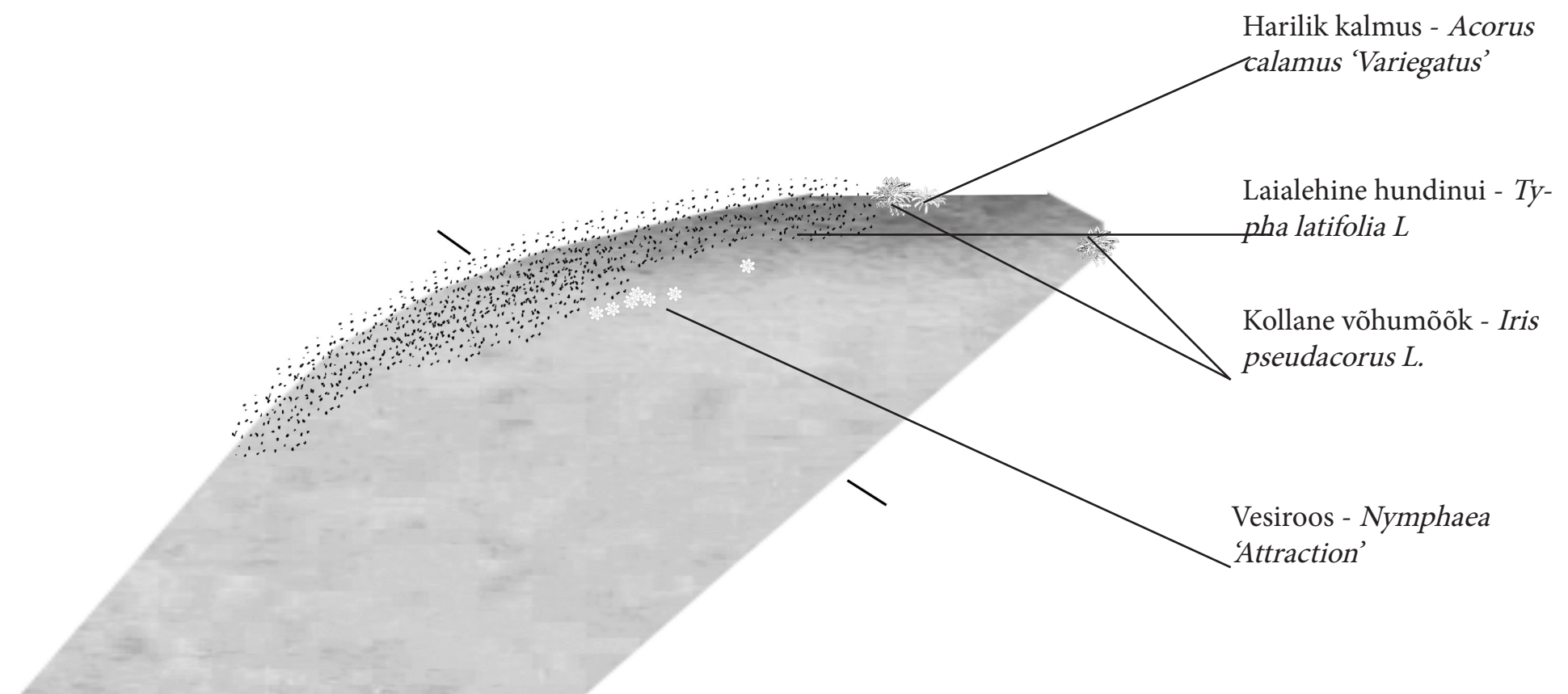
INGLISE STIILIS PARGI LÕIGE A-A
TALU MAASTIKU LÕIGE B-B

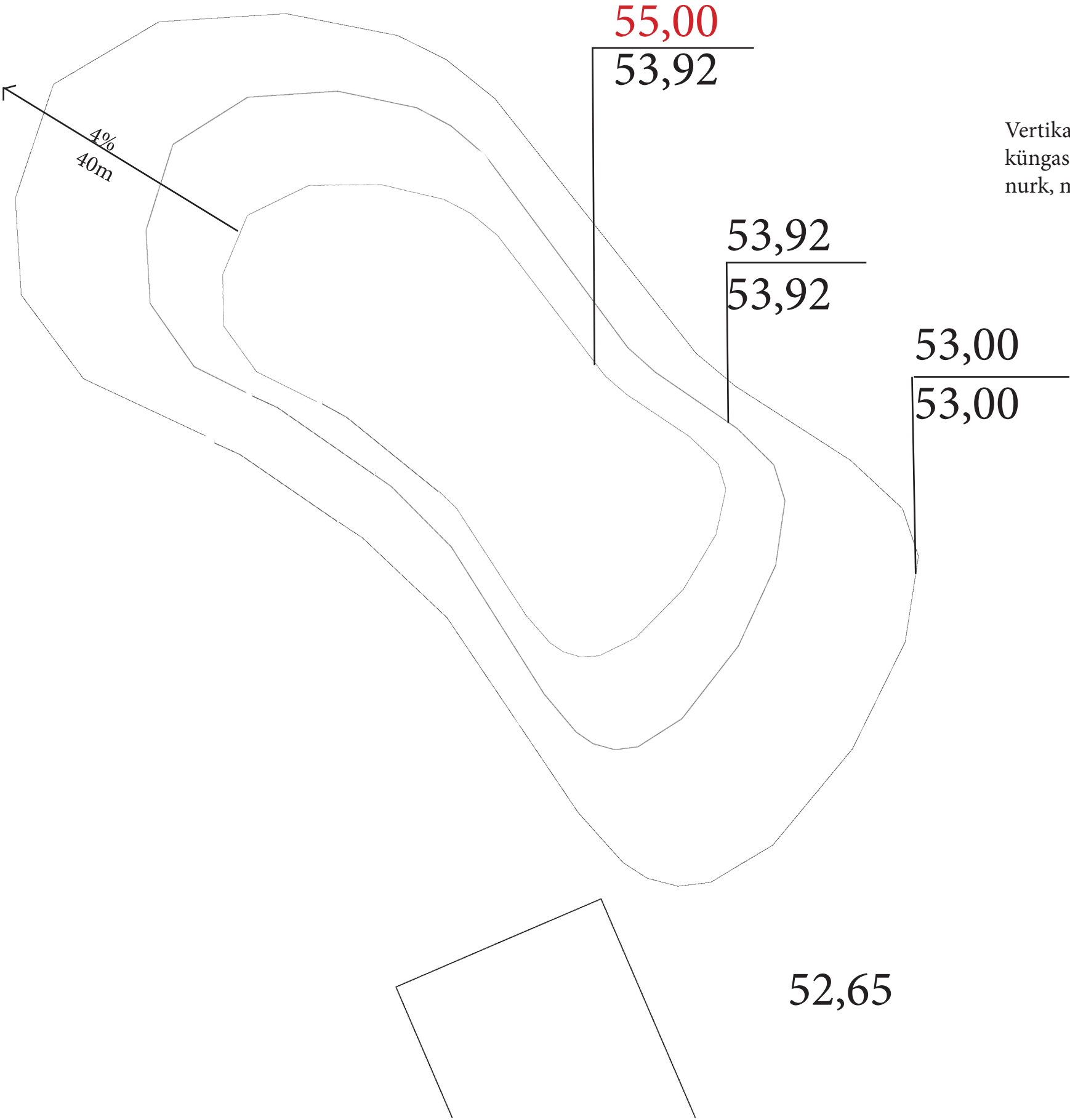
15

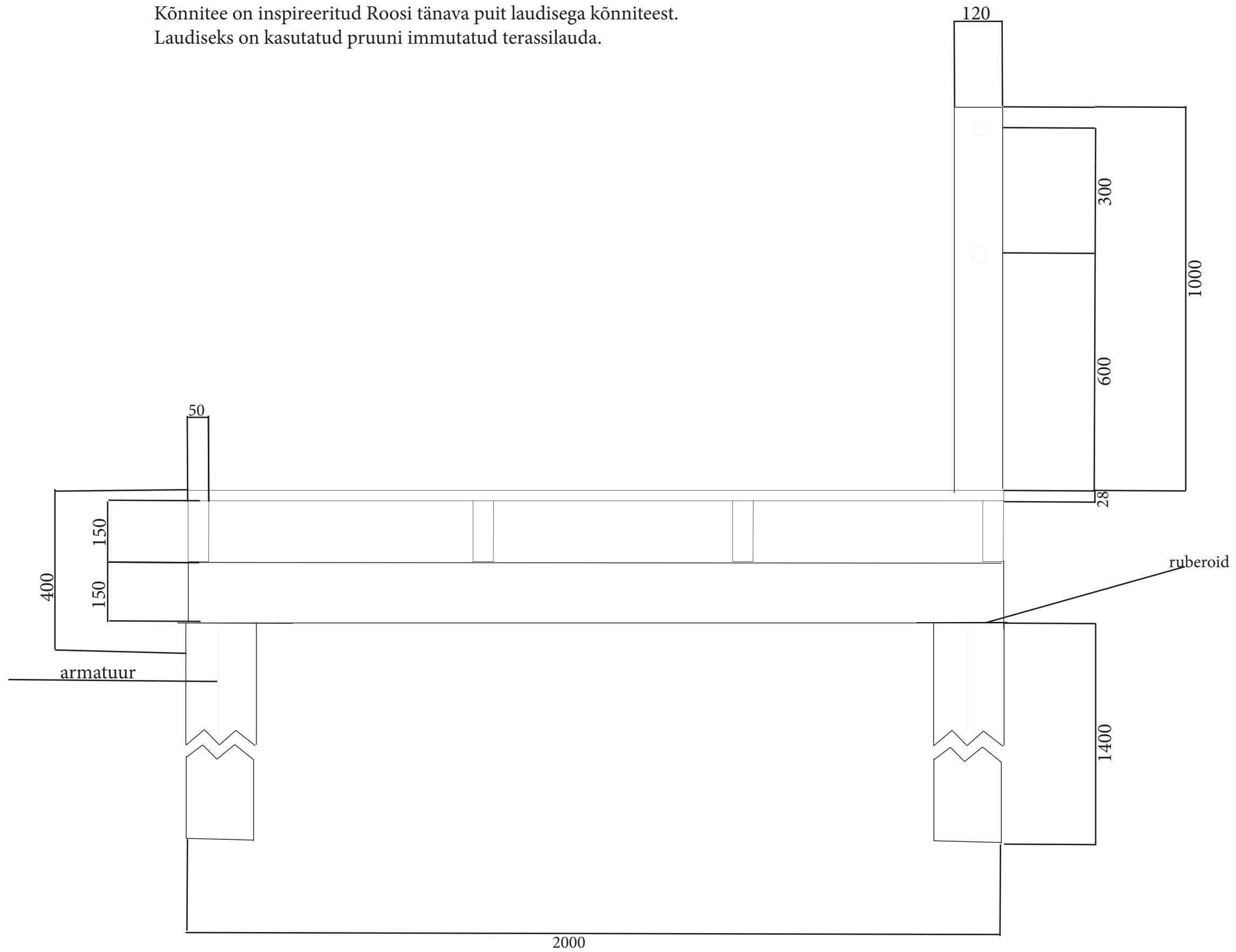

Vertikaal planeeringus on välja toodud templi kohas olev künkas, mida tõstetakse 2 meetrit. Ära on toodud kalde-nurk, milleks on 4% ja kaldtee pikkus, mis on 40 meetrit.

Kõnnitee on inspireeritud Roosi tänava puit laudisega kõnniteest.
Laudiseks on kasutatud pruuni immutatud terassilauda.

1. Võsalõikus
2. Tee trajektoori mahamärkimine
3. Tee aluspinna ettevalmistus
4. Tee rajamine
5. Inglise pargi kujundamine
 - a. Teerajade mahamärkimine
 - b. Teerajade rajamine
 - c. Taimede istutus
6. Karjamaa rajamine
7. Talumaastikul lina ja vilja külvamine
8. Kõrtsi/postijaama ehitus
9. Lilleniidu külvamine
10. Katusealuse ehitamine

Töö ülesandeks on muuta Hiinalinna ala kutsuvaks ja avatud ruumiks linnaelanike ja külastajate jaoks Tartus.

Reljeefi, asukoha ja ajaloo analüüsist tekkisid alad, mis vajaksid terviklikku lahendust.

Töös on keskendutud Eesti ajaloole ning on arvestatud hetke olukorda. Loodav lahendus peab olema funktsionaalne, paindlik ning toetuma terviklikule lahendusele, rõhutades koha identiteeti.

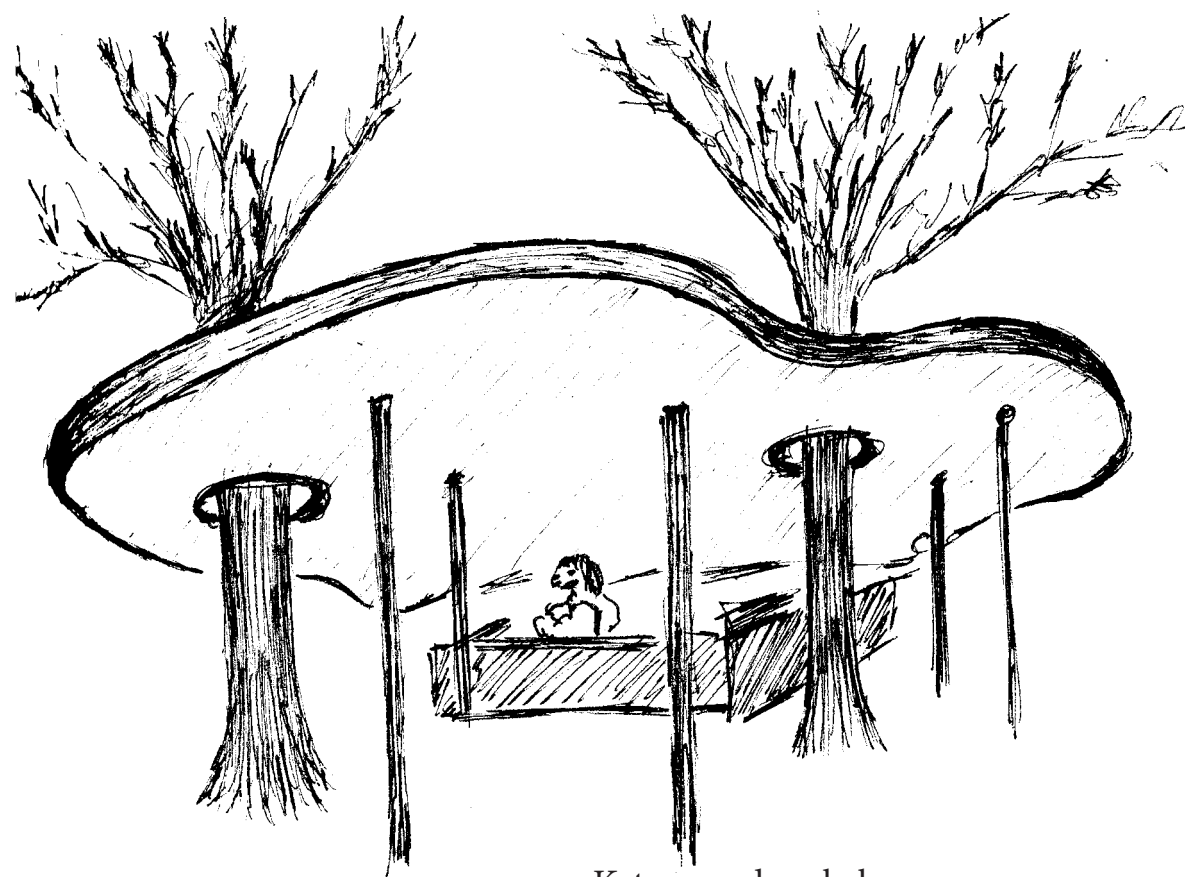
Eesmärgiks on luua seos Hiinalinna ja Eesti Rahva muuseumiga, et igale külastajale oleks alal midagi uut ja ajaloo seonduvat näha.

The task of this work is to change Hiinalinn to an inviting and open space for the citizens and the visitors of Tartu.

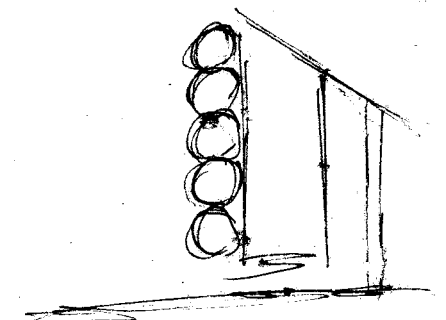
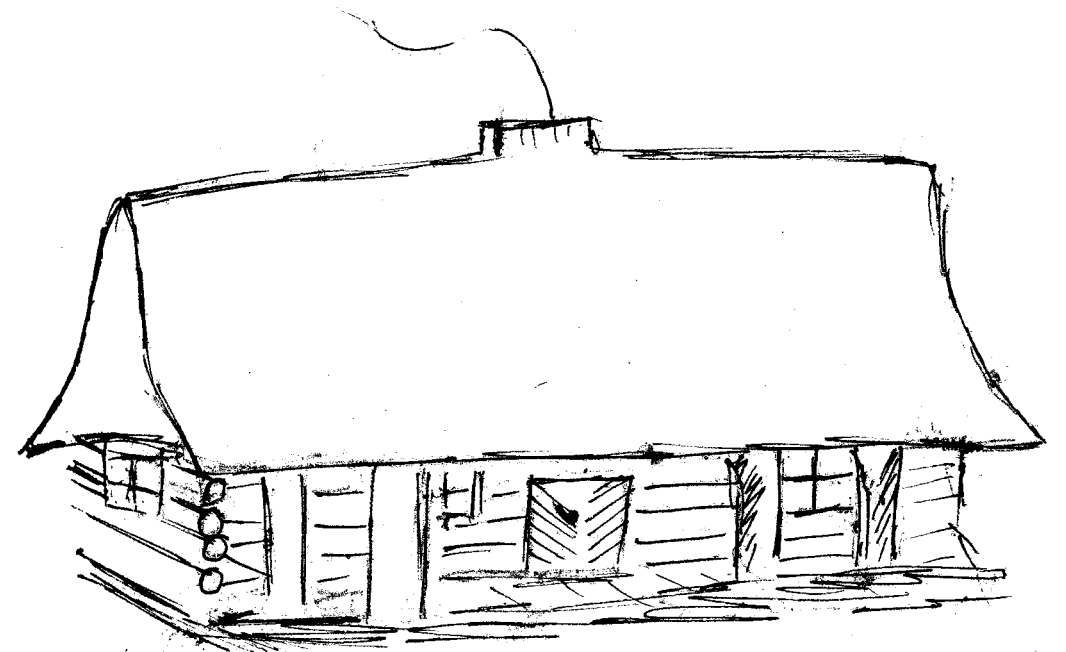
Topography, situation and the history analyze helped to discover places that needed integral solutions.

The focus and the consideration of the work was on Estonian history and current situation. The created solution has to be functional, flexible and rely on the complete solution by highlighting the area's identity.

The purpose is to connect Hiinalinn to Estonian National Museum, so that all visitors have something new and history related to see.

Katus puude vahel

Kõrts/postijaam